SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 7. julija 2009 *

Stvarno kazalo

I – Dejansko stanje . . . . . I - 5742

II – Sodba v zadevi Komisija proti Grčiji . . . . . I - 5745

III – Predhodni postopek . . . . . I - 5745

IV – Postopek pred Sodiščem . . . . . I - 5747

A – Zneski pomoči, na katere se nanaša tožba . . . . . I - 5747

B – Pisne navedbe v odgovor na vprašanja Sodišča . . . . . I - 5748

V – Neizpolnitev obveznosti . . . . . I - 5752

A – Predmet tožbe . . . . . I - 5752

B – Izvršitev sodbe Komisija proti Grčiji . . . . . I - 5752

1. Trditve strank . . . . . I - 5752

2. Presoja Sodišča . . . . . I - 5756

VI – Denarne sankcije . . . . . I - 5758

A – Predlog za denarno kazen . . . . . I - 5758

1. Trditve strank . . . . . I - 5758

2. Presoja Sodišča . . . . . I - 5759

a) Uvodne ugotovitve . . . . . I - 5759

b) Nadaljevanje neizpolnitve obveznosti . . . . . I - 5760

c) Izbira drugega načina vračila kot v denarju . . . . . I - 5761

* Jezik postopka: grščina.

d) Dokazno breme . . . . . I - 5763

e) Znesek pomoči v obliki kapitalskega vložka . . . . . I - 5765

f) Znesek pomoči v zvezi s dajatvijo „spatosimo“ . . . . . I - 5766

g) Znesek pomoči v zvezi z letališkimi najemninami . . . . . I - 5768

h) Ugotovitev . . . . . I - 5770

B – Znesek denarne kazni . . . . . I - 5771

1. Uvodne ugotovitve . . . . . I - 5771

2. Trajanje kršitve . . . . . I - 5772

3. Resnost kršitve . . . . . I - 5773

4. Plačilna zmožnost tožene države . . . . . I - 5774

5. Ugotovitev . . . . . I - 5774

6. Datum začetka veljave in periodičnost denarne kazni . . . . . I - 5774

C – Kumulativna naložitev denarne kazni in pavšalnega zneska . . . . . I - 5775

1. Trditve strank . . . . . I - 5775

2. Presoja Sodišča . . . . . I - 5778

a) Kumulativnost dveh kazni . . . . . I - 5778

b) Pomen naložitve pavšalnega zneska . . . . . I - 5779

c) Višina pavšalnega zneska . . . . . I - 5780

VII – Stroški . . . . . I - 5781

V zadevi C-369/07,

zaradi tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 228 ES, vložene 3. avgusta 2007,

Komisija Evropskih skupnosti, ki jo zastopajo E. Righini, I. Hadjiyiannis in D. Triantafyllou, zastopniki, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožeča stranka,

proti

Helenski republiki, ki jo zastopata A. Samoni-Rantou in P. Mylonopoulos, zastopnika, skupaj z V. Christianosom in P. Anestisom, odvetnikoma,

tožena stranka,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts in T. von Danwitz, predsedniki senatov, A. Tizzano in J. N. Cunha Rodrigues, sodnika, R. Silva de Lapuerta (poročevalka), sodnica, K. Schiemann in A. Arabadjiev, sodnika, C. Toader, sodnica, in J.-J. Kasel, sodnik,

generalni pravobranilec: P. Mengozzi,
sodna tajnica: R. Şereş, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. novembra 2008,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 5. februarja 2009

izreka naslednjo

Sodbo

1 Komisija Evropskih skupnosti s tožbo Sodišču predlaga:

– naj ugotovi, da Helenska republika s tem, da ni sprejela ukrepov za izvršitev sodbe Sodišča z dne 12. maja 2005 v zadevi Komisija proti Grčiji (C-415/03, ZOdl.,

str. I-3875), ki se nanaša na neizpolnitev obveznosti Helenske republike na podlagi člena 3 Odločbe Komisije 2003/372/ES z dne 11. decembra 2002 v zvezi s pomočjo, ki jo je Grčija dodelila družbi Olympic Airways (UL 2003, L 132, str. 1, v nadaljevanju: sporna odločba), ni izpolnila obveznosti, ki jih ima na podlagi te odločbe in člena 228 ES;

– naj Helenski republiki naloži, da Komisiji plača denarno kazen 53.611 EUR za vsak dan zamude pri izvršitvi sodbe v zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Grčiji, ki se nanaša na sporno odločbo, od dneva, na katerega bo razglašena sodba v obravnavani zadevi, do dneva izvršitve sodbe Komisija proti Grčija;

– naj Helenski republiki naloži, da plača Komisiji pavšalni znesek, ki se določi tako, da se dnevni znesek 10.512 EUR pomnoži s številom dni trajanja neizpolnitve obveznosti od dneva razglasitve sodbe v zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Grčiji do dneva, na katerega bo razglašena sodba v obravnavani zadevi v zvezi s sporno odločbo;

– podredno, če Sodišče ugotovi, da je bila izterjava dejansko opravljena, naj Helenski republiki naloži, da plača Komisiji pavšalni znesek, ki se določi tako, da se dnevni znesek 10.512 EUR pomnoži s številom dni trajanja neizpolnitve obveznosti od dneva razglasitve sodbe v zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Grčiji do dneva, ko je Helenska republika izterjala pomoči, ki so bile s sporno odločbo razglašene za nezakonite, in

– naj se Helenski republiki naloži plačilo stroškov.

I – Dejansko stanje

2 Komisija je 11. decembra 2002 potrdila sporno odločbo, katere izrek se glasi:

„Člen 1

Pomoč za prestrukturiranje, ki jo je Grčija dodelila družbi Olympic Airways v obliki:

a) zavarovanj posojil, ki so bila družbi odobrena do 7. oktobra 1994 na podlagi člena 6 grškega zakona št. 96/75 z dne 26. junija 1975;

b) novih zavarovanj posojil v višini 378 milijonov USD za posojila, dogovorjena pred 31. marcem 2001 za nakup novih letal in za naložbe, potrebne za selitev družbe Olympic Airways na novo letališče Spata;

c) odpusta dolga [družbe Olympic Airways] v višini 427 milijard grških drahem;

d) preoblikovanja dolga v lastniški kapital družbe v višini 64 milijard grških drahem;

e) kapitalskega vložka 54 milijard grških drahem, zmanjšanega na 40,8 milijarde grških drahem, v treh delih po 19, 14 in 7,8 milijarde grških drahem v letih 1995, 1998 in 1999,

ni združljiva s skupnim trgom v smislu člena 87(1) Pogodbe, ker niso več izpolnjeni naslednji pogoji, pod katerimi je bila odobrena prvotna pomoč:

a) učinkovita izvedba načrta za prestrukturiranje, da bi bila dosežena dolgoročna sposobnost preživetja družbe;

b) spoštovanje 24 posebnih obveznosti, povezanih z odobritvijo pomoči, in

c) redni nadzor izvedbe pomoči za prestrukturiranje.

Člen 2

Državna pomoč, ki jo je Grčija odobrila v obliki dopuščanja stalnega neplačevanja prispevkov za socialno varnost, DDV na gorivo in rezervne dele, ki ga dolguje družba Olympic Aviation, najemnin, dolgovanih različnim letališčem, letaliških pristojbin, dolgovanih letališču Spata in drugim letališčem, dajatve, imenovane ‚spatosimo', ni združljiva s skupnim trgom.

Člen 3

1. Grčija sprejme ukrepe, potrebne za izterjavo pomoči v višini 14 milijard grških drahem (41 milijonov EUR) od družbe, upravičene do pomoči iz člena 1, ki ni združljiva s Pogodbo, kot tudi pomoči iz člena 2, ki ji je bila nezakonito dodeljena.

2. Izterjava pomoči se izvede nemudoma in v skladu s postopki nacionalne zakonodaje, če dopuščajo takojšnjo in učinkovito izvršitev odločbe. Zneski, ki jih je treba izterjati, vključujejo obresti, dolgovane od dodelitve pomoči do dneva njenega dejanskega povračila. Obresti bodo izračunane na podlagi referenčne stopnje, ki se uporablja za izračun neto ekvivalenta subvencij za regionalne pomoči.

Člen 4

Grčija v dveh mesecih od vročitve te odločbe obvesti Komisijo o ukrepih, ki jih je sprejela na njeni podlagi.

[…]“

II – Sodba v zadevi Komisija proti Grčiji

3 Komisija je 24. septembra 2003 v skladu s členom 88(2) ES zoper Helensko republiko vložila tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti v zvezi z izvršitvijo sporne odločbe.

4 Sodišče je v zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Grčiji odločilo:

„Helenska republika, s tem da v predpisanem roku ni sprejela vseh ukrepov, potrebnih za izterjavo pomoči, ki so bile razglašene za nezakonite oziroma nezdružljive s skupnim trgom – razen tistih, ki se nanašajo na prispevke za [nacionalni državni organ socialne varnosti] – v skladu s členom 3 [sporne] odločbe, ni izpolnila obveznosti iz navedenega člena 3.“

III – Predhodni postopek

5 Komisija je 18. maja 2005 Helenski republiki poslala dopis, v katerem jo je pozvala, naj ji pošlje informacije o ukrepih, ki so bili sprejeti, da bi se zagotovila izvršitev zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji.

6 Helenska republika je v odgovoru z dne 2. junija 2005 navedla, da se ukrepi za izterjavo pri družbi Olympic Airways izvajajo in da bodo postopki izterjave končani v nekaj mesecih zaradi prodaje sredstev in kapitalskih deležev družbe Olympic Airways. Helenska republika je tudi pojasnila, da je upravno sodišče v Atenah prekinilo izvrševanje naloga za izterjavo pomoči 41 milijonov EUR, ki je določena v členu 1

sporne odločbe, do sprejetja odločitve o tožbi za razglasitev ničnosti, ki jo je vložila družba Olympic Airways zoper to odločbo pri Sodišču prve stopnje Evropskih skupnosti.

7 Helenska republika je z dopisom z dne 8. julija 2005 potrdila, da so bile vladne službe v zadnji fazi priprave postopka za izterjavo zadevnih pomoči.

8 Komisija je 18. oktobra 2005 poslala uradni opomin in nato začela postopek, določen v členu 228 ES, zaradi neizvršitve zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji.

9 Helenska republika je v odgovoru z dne 19. decembra 2005 obvestila Komisijo, da izpodbija trditev, da ukrepi, ki so bili sprejeti za izvršitev te sodbe, niso bili sporočeni. Poudarila je, da so nacionalni organi pravilno in pravočasno začeli izterjavo pomoči, določenih v sporni odločbi.

10 Komisija je 4. aprila 2006 Helenski republiki poslala obrazloženo mnenje, ki je bilo tej državi članici vročeno 10. aprila 2006. V tem mnenju je Komisija Helensko republiko pozvala, naj sprejme potrebne ukrepe za izvršitev zadevne sodbe v dveh mesecih od prejema navedenega obrazloženega mnenja. V njem je tudi pojasnila, da če bo morala zadevo predložiti Sodišču na podlagi člena 228 ES, bo določila denarno kazen in pavšalni znesek.

11 Helenska republika je na obrazloženo mnenje odgovorila z dopisom z dne 9. junija 2006 in ponovila navedbe iz prejšnjih dopisov. Poleg tega je poudarila obstoj upravnega pravnega sredstva, ki ga je vložila družba Olympic Airways, in navedla težave pri končevanju nacionalnih postopkov za izterjavo spornih pomoči.

12 V teh okoliščinah se je Komisija odločila, da zadevo predloži Sodišču.

13 Sodišče prve stopnje je s sodbo z dne 12. septembra 2007 v zadevi Olympiaki Aeroporia Ypiresies proti Komisiji (T-68/03, ZOdl., str. II-2911) razglasilo člena 2 in 3 sporne odločbe za nična v delu, v katerem navajata dopuščanje stalnega neplačevanja, prvič, letaliških pristojbin, ki jih Olympic Airways dolguje mednarodnemu letališču v Atenah, in, drugič, davka na dodano vrednost, ki jih Olympic Airways dolguje zaradi nabav goriva in rezervnih delov. Sodišče prve stopnje je tožbo v preostalem zavrnilo.

IV – Postopek pred Sodiščem

A – *Zneski pomoči, na katere se nanaša tožba*

14 Komisija je v repliki pojasnila, da je bilo ob upoštevanju zgoraj navedene sodbe Olympiaki Aeroporia Ypiresies proti Komisiji treba izterjati še te zneske pomoči, brez obresti:

– 41 milijonov EUR na podlagi člena 1 sporne odločbe;

– 2,5 milijona EUR najemnin, dolgovanih nekaterim letališčem;

– 61 milijonov EUR za dajatev, imenovano „spatosimo“, in

– 28,9 milijona EUR zaradi pobotanja dolgov med Helensko republiko in družbo Olympic Airways ali med nekaterimi letališči in navedeno družbo iz naslova letaliških pristojbin.

15 V zvezi s tem zadnjim zneskom pomoči je Komisija v odgovoru z dne 26. novembra 2008 na pisno vprašanje Sodišča z dne 14. novembra 2008 potrdila, da znesek 28,9 milijona EUR, naveden v točki 209 sporne odločbe, ni mogel biti predmet izterjave, saj sam po sebi ni državna pomoč.

B – *Pisne navedbe v odgovor na vprašanja Sodišča*

16 Sodišče je 20. oktobra 2008 v skladu s členom 54a Poslovnika Sodišča od Helenske republike zahtevalo, naj med drugim pojasni, kako in na kateri pravni osnovi so bili zneski pomoči, ki jih je treba izterjati od družbe Olympic Airways na podlagi členov 1 in 2 sporne odločbe, pobotani z dolgovi države nasproti tej družbi.

17 Helenska republika je 31. oktobra 2008 odgovorila, da so bili nekateri dolgovi družbe Olympic Airways, ki vključujejo vračilo kapitala iz člena 1 sporne odločbe, razliko dajatve „spatosimo“ in račun direkcije za civilno letalstvo v znesku 176.802 EUR, pobotani z odškodninami, ki so bile dodeljene družbi z arbitražnimi odločbami. Zadevne odškodnine naj bi tej družbi dodelilo arbitražno sodišče, ustanovljeno na podlagi arbitražne klavzule, določene v členu 27 zakonodajnega odloka št. 3560/1956, ki se je nanašal na potrditev pogodbe, sklenjene med Aristotelom Onassisom in državo.

18 Helenska republika je navedla, da so bile s prvo arbitražno odločbo št. 57/2006 z dne 6. decembra 2006, ki se nanaša na prvo tožbo, vloženo 20. marca 2006 (v nadaljevanju:

arbitražna odločba z dne 6. decembra 2006), družbi Olympic Airways dodeljene te odškodnine:

– 37.051.392 EUR iz naslova prezgodnje selitve z letališča Elliniko;

– 17.996.655 EUR iz naslova selitve na novo letališče;

– 75.615.756 EUR iz naslova škode, nastale zaradi gradnje naprav na mednarodnem letališču v Atenah;

– 1.375.707 EUR iz naslova škode, nastale zaradi zamude pri gradnji naprav na mednarodnem letališču v Atenah, zaradi česar je morala družba Olympic Airways uporabljati naprave na letališču Elliniko in zagotavljati njihovo vzdrževanje;

– 183.300.000 EUR iz naslova dodatnih stroškov delovanja mednarodnega letališča v Atenah od 29. marca 2001 do 31. decembra 2005, in sicer glede na stroške letališča Elliniko;

– 88.026.000 EUR iz naslova posebnih stroškov delovanja zaradi daljših čakalnih dob na mednarodnem letališču v Atenah, in sicer glede na prejšnje letališče, od 29. marca 2001 do 31. decembra 2005;

– 3.753.472 EUR zaradi obveznosti kritja stroškov v zvezi s cestnino na avtocesti, ki jo je treba uporabiti za dostop do letališča Spata po Attiški cesti; in

– 250.000.000 EUR iz naslova zamrznjenih sredstev.

19 Po trditvah Helenske republike je bilo v tej prvi arbitražni odločbi ocenjeno, da mora biti skupni znesek škode, ki jo je utrpela družba Olympic Airways, povrnjen v višini 657.118.982 EUR. Po nekaj prilagoditvah naj bi znesek odškodnin z zakonitimi zamudnimi obrestmi znašal 563.896.458 EUR.

20 Helenska republika je poudarila, da so bili nato opravljeni poboti zneskov, dodeljenih družbi Olympic Airways, z dolgovi, ki jih je imela ta nasproti državi. Med temi poboti naj bi bili vračilo pomoči iz člena 1 sporne odločbe ter plačilo razlike dajatve „spatosimo“ in dolga 176.802 EUR, ki se nanaša na račun direkcije za civilno letalstvo iz člena 2 te odločbe.

21 Helenska republika je dodala, da je od avgusta 2007 država izdala več plačilnih nalogov v korist družbe Olympic Airways na podlagi arbitražnih odločb, ki so bile izdane v korist te družbe. Ta sredstva naj družbi ne bi mogla biti plačana zaradi njenih dolgov, vključno z zgoraj navedenimi zneski pomoči. Pobot dolgov družbe z zneski, ki bi ji morali biti plačani, naj bi bil pravna obveznost davčnih organov. Prvi plačilni nalog naj bi zadostoval za celotno plačilo razlike, ki jo dolguje družba na podlagi sporne odločbe (skupni znesek približno 120 milijonov EUR, vključno z obrestmi).

22 Helenska republika je poudarila, da je bil prvi plačilni nalog, ki se nanaša na odškodnine, dodeljene z arbitražno odločbo z dne 6. decembra 2006, dokument 2516/31.8.2007 za znesek 601.289.003 EUR. Ta znesek naj bi izhajal iz prištetja zakonskih obresti in odštetja ostanka 11.550.577 EUR od skupnega zneska 612.839.581 EUR.

23 Helenska republika je navedla, da so bili pobotni posli opravljeni v skladu s temi računovodskimi mnenji:

– 2922 DOY/FAVE, ki se nanaša na vračilo (z obrestmi) povečanja kapitala (člen 1 sporne odločbe) s pobotom z enakovrednim delom plačilnega naloga 2516/31.8.2007 v znesku 601.289.003 EUR;

– od 2927 do 2933 in 2940 DOY/FAVE, ki se nanašajo na plačilo (z obrestmi) zneskov iz naslova dajatve „spatosimo“ (člen 2 sporne odločbe) s pobotom z enakovrednim delom plačilnega naloga 2516/31.8.2007 in

– 2926 DOY/FAVE, ki se nanaša na plačilo najemnine, dolgovane direkciji za civilno letalstvo, v znesku 176.802 EUR (račun št. 3307/98) s pobotom z enakovrednim delom plačilnega naloga 2516/31.8.2007.

V – Neizpolnitev obveznosti

A – *Predmet tožbe*

24 Za uvod je treba ugotoviti, da se – glede na zgoraj navedeno sodbo Olympiaki Aeroporia Ypiresies proti Komisiji in ob upoštevanju navedb Komisije v zvezi z zneskom pomoči v točki 209 sporne odločbe – spor med strankama še vedno nanaša na izvršitev člena 1 sporne odločbe (kapitalski vložek) in izpolnitev dveh obveznosti iz člena 2 te odločbe, in sicer vračila dajatve „spatosimo“ in najemnin, dolgovanih nekaterim letališčem.

B – *Izvršitev sodbe Komisija proti Grčiji*

1. Trditve strank

25 Komisija poudarja, da Helenska republika ni sprejela ukrepov, potrebnih za izvršitev zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji.

26 Komisija opozarja, da je edino mogoče opravičilo, s katerim razpolaga država članica, ki ni izterjala nezakonitih pomoči, absolutna nezmožnost izvršitve odločbe o izterjavi teh pomoči, in da mora država članica, ki pri izvajanju take odločbe naleti na nepredvidene in nepredvidljive težave, te predložiti v presojo Komisiji.

27 Komisija trdi, da se Helenska republika ni nikoli sklicevala na absolutno nezmožnost izterjave spornih pomoči, temveč le na pravne in dejanske težave. Čeprav se mora izterjava res izvesti v skladu s postopki, določenimi v nacionalni zakonodaji, pa se mora zagotoviti takojšnje in učinkovito izvajanje zadevne odločbe. Začetek postopka izterjave pomoči naj ne bi zadostoval, ampak naj bi moral ta postopek voditi h konkretnim rezultatom.

28 Komisija v repliki trdi, da je bila prvič obveščena o postopku vračila spornih pomoči z odgovorom Helenske republike na tožbo, ki je bil Sodišču predložen 23. oktobra 2007. Edina dejanja, o katerih je bila obveščena Komisija, naj bi bila predhodna količinska opredelitev nekaterih kategorij pomoči in njihova zabeležba kot dolgov nasproti državi.

29 Ker ji v zvezi s tem ni bilo dano nobeno pojasnilo, je Komisija navedla, da ne more sprejeti ne izračunov domnevno plačanih zneskov ne dokazov, ki jih je Helenska republika predložila v zvezi z vračilom spornih pomoči.

30 Dokumenti, ki so bili predloženi, da bi se dokazala izterjava dajatve „spatosimo“ in najemnine za letališče, so namreč vsebovali izjavo direkcije za civilno letalstvo z dne 2. oktobra 2007, da so bili ti dolgovi „bodisi poravnani, bodisi pobotani, bodisi preneseni na pristojne davčne organe, da bi bili ugotovljeni in vrnjeni v skladu z zakonom o vračilu javnih prihodkov“.

31 Po mnenju Komisije naj tak dokument ne bi bil formalno ustrezen dokaz o vračilu. V vsakem primeru naj tožena stranka ne bi predložila konkretnih dokazov v zvezi s premiki na računu, ki bi potrjevali, da so bili zadevni zneski dejansko plačani.

Dokumenti, ki so bili priloženi k odgovoru Helenske republike na obrazloženo mnenje, naj prav tako ne bi vsebovali dovolj natančnih navedb o dejanski izterjavi različnih zneskov pomoči.

32 Komisija navaja, da so ji državni organi pozneje predložili kopije arbitražnih odločb, vendar brez podpornega gradiva ali pojasnil v zvezi z načinom določitve zneskov, ki so bili dodeljeni družbi Olympic Airways. Zato naj bi se zastavljalo vprašanje, v katerem obsegu se lahko prisojena odškodnina dejansko povezuje z obveznostmi države nasproti navedeni družbi v zvezi z upravljanjem prejšnjega letališča v Atenah.

33 Komisija izraža tudi dvome o zakonitosti zatrjevane izterjave. Dokumenti, ki jih je predložila tožena stranka, naj bi namreč omenjali bodisi „plačilo“ dolga bodisi „pobot“ terjatev/dolgov. Ne glede na dejstvo, da je bilo morebitno pobotanje opravljeno šele oktobra 2007, pa naj državni organi ne bi dokazali, na kateri pravni podlagi je bila država dolžnik družbe Olympic Airways.

34 Po mnenju Komisije v primeru, da bi Sodišče priznalo, da so bili zneski pomoči izterjani, družba Olympic Airways ne bi bila sposobna vrniti zadevnih zneskov brez vložka novih subvencij.

35 Helenska republika trdi, da so bili vsi zneski pomoči izterjani med avgustom in septembrom 2007. Vse odškodnine, ki jih je družbi Olympic Airways dodelilo arbitražno sodišče, so bile pobotane z zaostalimi dolgovi navedene družbe nasproti državi. Med temi dolgovi, ki so prenehali s pobotom, naj bi bil preostanek zaostale pomoči, določene v sporni odločbi.

36 Helenska republika dodaja, da je Komisijo že marca 2006 obvestila o tem, da je družba Olympic Airways pri arbitražnem sodišču vložila odškodninske zahtevke proti državi, in da je Komisiji 29. januarja 2008 v vednost poslala kopije izdanih odločb.

37 Helenska republika trdi, da je Komisijo obvestila o poteku postopkov, ki so bili začeti za izterjavo spornih zneskov. Kljub zapletenosti postopkov, ki jih je bilo treba izvesti, naj Komisija ne bi ponudila niti najmanjše pomoči, da bi bila vprašanja, glede katerih je tožena država prosila za njeno sodelovanje, rešena sporazumno, zlasti vprašanja v zvezi s količinsko opredelitvijo zneskov, ki jih je treba izterjati, in načini vračila v časovnem okviru.

38 Helenska republika navaja, da je bil znesek 41 milijonov EUR iz člena 1 sporne odločbe, vključno z natečenimi obrestmi, izterjan 31. avgusta 2007.

39 V zvezi z dajatvijo „spatosimo“ Helenska republika navaja, da je bil znaten del te poravnan pred sprejetjem sporne odločbe, in sicer v znesku 22.806.159 EUR. Dokazi v zvezi s tem plačilom naj bi bili predloženi Komisiji že leta 2003. Preostanek tega dolga, in sicer 38.192.997 EUR, naj bi ugotovili državni davčni organi v skladu z zakonom o vračilu javnih prihodkov. Ta znesek, h kateremu je bilo dodanih 11.336.120 EUR obresti, naj bi bil vrnjen 18. oktobra 2007. Skupni znesek iz naslova navedene dajatve naj bi se tako povečal na 49.529.117 EUR.

40 Helenska republika trdi, da je od zneska pomoči iz naslova najemnin (2.472.719 EUR) družba Olympic Airways leta 2006 že plačala 1.818.027 EUR, preostanek dolga pa je bil vrnjen leta 2007.

41 Helenska republika dodaja, da ukrepi za povrnitev zneskov iz sporne odločbe nikakor niso nove državne pomoči in da ti postopki nikakor ne morejo biti predmet tega spora.

2. Presoja Sodišča

42 Za ugotovitev, ali je Helenska republika sprejela potrebne ukrepe za izvršitev zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji, je treba preveriti, ali je zneske pomoči, ki so še vedno predmet spora, družba upravičenka povrnila.

43 V zvezi z rokom, v katerem je bilo treba navedeno sodbo izvršiti, je treba spomniti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso datum, po katerem se presoja neizpolnitev obveznosti na podlagi člena 228 ES, datum izteka roka, ki je določen v obrazloženem mnenju, izdanem na podlagi te določbe (glej sodbe z dne 12. julija 2005 v zadevi Komisija proti Franciji, C-304/02, ZOdl., str. I-6263, točka 30; z dne 18. julija 2006 v zadevi Komisija proti Italiji, C-119/04, ZOdl., str. I-6885, točka 27, in z dne 18. julija 2007 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C-503/04, ZOdl., str. I-6153, točka 19).

44 V obravnavani zadevi ni sporno, da ob poteku roka iz obrazloženega mnenja, in sicer 10. junija 2006, tožena stranka ni izvršila zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji.

45 V zvezi z odgovorom na obrazloženo mnenje – v katerem je Helenska republika navedla ukrepe za izterjavo različnih zneskov pomoči in ob tem poudarila, da je družba Olympic Airways vložila upravno pravno sredstvo ter navedla težave v zvezi s količinsko opredelitvijo zneskov, ki jih je treba vrniti, in zapletene načine vračila – zadostuje spomniti, da se v skladu z ustaljeno sodno prakso država članica ne sme sklicevati na določbe, prakso ali položaje svojega notranjega pravnega reda, da bi upravičila

nespoštovanje obveznosti, ki jih nalaga pravo Skupnosti (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Nemčiji, točka 38, in sodbo z dne 10. januarja 2008 v zadevi Komisija proti Portugalski, C-70/06, ZOdl., str. I-1, točka 22).

46 Prav tako ni mogoče sprejeti trditve Helenske republike, da je postopek izterjave oviralo nesodelovanje Komisije.

47 Različni zneski pomoči, ki jih je treba izterjati, so namreč dovolj razvidni, prvič, iz členov od 1 do 3 sporne odločbe in, drugič, iz točk od 206 do 208 navedene odločbe.

48 Sodišče je poleg tega odločilo, da nobena določba prava Skupnosti od Komisije pri odrejanju povračila pomoči, razglašene za nezdružljivo s skupnim trgom, ne zahteva, da določi natančen znesek, ki ga je treba vrniti, in da zadostuje, da so v odločbi Komisije podatki, ki njenemu naslovniku dopuščajo, da sam in brez pretiranih težav določi ta znesek (glej sodbi z dne 12. oktobra 2000 v zadevi Španija proti Komisiji, C-480/98, Recueil, str. I-8717, točka 25, in z dne 18. oktobra 2007 v zadevi Komisija proti Franciji, C-441/06, ZOdl., str. I-8887, točka 29).

49 V teh okoliščinah se je Komisija lahko omejila na vztrajanje pri spoštovanju obveznosti vračila zadevne pomoči, državnim organom pa prepustila skrb, da izračunajo natančne zneske, ki jih je treba povrniti, vključno z obrestmi, ki jih je treba plačati na dolgovane zneske (glej zgoraj navedeno sodbo Španija proti Komisiji, točka 26, in sodbo z dne 14. februarja 2008 v zadevi Komisija proti Grčiji, C-419/06, točka 46).

50 Treba je ugotoviti, da Helenska republika ni izpolnila svojih obveznosti iz člena 228(1) ES.

VI – Denarne sankcije

51 Predlogi Komisije v zvezi z naložitvijo denarne kazni in pavšalnega zneska temeljijo na sporočilu Komisije SEC(2005) 1658 z dne 13. decembra 2005 (UL 2007, C 126, str. 15).

A – *Predlog za denarno kazen*

1. Trditve strank

52 Komisija predlaga Sodišču, naj Helenski republiki kot sankcijo za neizvršitev zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005 naloži denarno kazen 53.611 EUR za vsak dan zamude od datuma razglasitve te sodbe do datuma, ko bo neizpolnitev obveznosti odpravljena.

53 Komisija meni, da taka denarna kazen ustreza resnosti in trajanju kršitve in da upošteva potrebo, da se zagotovi prisilni in odvračilni učinek kazni. Da bi se določila resnost kršitve, naj bi se uporabil koeficient 12, in sicer ob upoštevanju pomena določb Skupnosti, ki so bile kršene, ter posledic te kršitve za splošne in posamezne interese.

54 Komisija navaja, da je kršitev do trenutka vložitve tožbe trajala 17 mesecev. Vendar naj Komisija ne bi upoštevala dejanskega trajanja kršitve do razglasitve sodbe Sodišča in je tako Sodišču prepustila možnost, da upošteva daljše obdobje neizpolnjevanja obveznosti.

55 V zvezi z zneskom denarne kazni, ki naj se naloži, Komisija pojasnjuje, da če se enotna pavšalna osnova, ki je določena na 600 EUR, pomnoži s koeficientom 12, ki se nanaša na resnost kršitve, s koeficientom 1,7, ki se nanaša na trajanje, in sicer 0,1 na mesec, in s koeficientom 4,38 (faktor *n*), s katerim se upošteva plačilna zmožnost tožene države, je dobljeni znesek 53.611 EUR.

56 Helenska republika trdi, da so predlogi v zvezi z naložitvijo denarne kazni in pavšalnega zneska brezpredmetni, ker je bil skupni znesek državnih pomoči, ki jih je treba vrniti, izterjan v razumnem roku.

57 Poudarja, da predlagani znesek denarne kazni nikakor ni sorazmeren in da ga je treba ustrezno zmanjšati, če bi Sodišče presodilo, da Helenska republika ni v celoti izvršila zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005.

2. Presoja Sodišča

a) Uvodne ugotovitve

58 Ker je bilo ugotovljeno, da Helenska republika zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005 ni izvršila v roku, določenem v obrazloženem mnenju, lahko Sodišče na podlagi člena 228(2), tretji pododstavek, ES tej državi članici naloži plačilo denarne kazni in/ali pavšalnega zneska.

59 Sodišče je v zvezi z naložitvijo denarne kazni razsodilo, da je ta kazen praviloma utemeljena le ob nadaljevanju neizpolnitve obveznosti, ki izhaja iz neizvršitve

predhodne sodbe Sodišča, do presoje dejanskega stanja s strani Sodišča (glej v tem smislu zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Italiji, točke 33, 45 in 46, in Komisija proti Nemčiji, točka 40).

60 Zato je treba preveriti, ali gre za tak primer.

b) Nadaljevanje neizpolnitve obveznosti

61 Da bi se ugotovilo, ali je neizpolnitev obveznosti, ki se očita toženi stranki, trajala do presoje dejanskega stanja v obravnavani zadevi s strani Sodišča, je treba presoditi ukrepe, ki so bili po navedbah tožene države sprejeti po roku, določenem v obrazloženem mnenju.

62 Helenska republika v zvezi s tem trdi, da je bilo vračilo zneskov spornih pomoči opravljeno s pobotom vzajemnih dolgov in terjatve družbe Olympic Airways in države.

63 Helenska republika je kot dokaz, da so bili zneski pomoči s tem vrnjeni, Sodišču predložila več potrdil in izjav, zlasti te dokumente:

– prilogo B.11 k odgovoru na tožbo Helenske republike (potrdilo ministrstva za gospodarstvo in finance z dne 18. oktobra 2007, ki se nanaša na plačilo ugotovljenih dolgov družbe Olympic Airways);

– prilogo 2 k odgovoru na tožbo Helenske republike (dokazilo o položaju v zvezi z dolgovi nasproti državi ministrstva za gospodarstvo in finance z dne 29. januarja 2008);

– prilogo E.1 k odgovoru na pisna vprašanja Sodišča (dopis z dne 31. oktobra 2008 v zvezi s plačilom dolgov, ki ga je za družbo Olympic Airways napisalo navedeno ministrstvo);

– prilogo E.6, dokument št. 16, k istemu odgovoru (potrdilo navedenega ministrstva z dne 27. avgusta 2007, ki se nanaša na odbitje ostanka v zvezi s plačilnimi nalogi) in

– deset računovodskih mnenj z dne 30. marca 2006 in 31. avgusta 2007, ki so navedena v omenjenem odgovoru in naslovljena „plačilo z učinkom pobota“.

64 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, prvič, ali bi lahko bil pobot ustrezen način za izpolnitev obveznosti vračila državne pomoči in, ob pritrdilnem odgovoru, drugič, ali je bil v obravnavani zadevi tak pobot dejansko opravljen.

c) Izbira drugega načina vračila kot v denarju

65 V zvezi z načinom izvršitve sporne odločbe in zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005 je treba opozoriti, da člen 14(3) Uredbe Sveta (ES) 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES (UL L 83, str. 1) določa, da se vračilo državne pomoči izvede nemudoma in skladno

s postopki, določenimi v nacionalni zakonodaji zadevne države članice, če ti omogočajo takojšnje in učinkovito izvajanje odločbe Komisije.

66 Tako je Sodišče v sodbi z dne 12. decembra 2002 v zadevi Komisija proti Nemčiji (C-209/00, Recueil, str. I-11695, točka 32) pojasnilo, da če določb Skupnosti glede postopka izterjave neupravičeno izplačanih zneskov ni, je treba vračilo takih finančnih pomoči načeloma izvesti v skladu s postopki, določenimi v nacionalnem pravu.

67 Država članica, ki mora na podlagi odločbe Komisije izterjati nezakonito dodeljene pomoči, lahko izbere postopke, s katerimi bo izpolnila to obveznost, če izbrani ukrepi niso v nasprotju z obsegom in učinkovitostjo prava Skupnosti (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Nemčiji z dne 12. decembra 2002, točka 34).

68 Iz tega je razvidno, da je pobotanje, če je v nacionalnem pravu predvideno kot eden od načinov poravnave obveznosti, načeloma lahko ustrezno sredstvo za vračilo državnih pomoči.

69 Helenska republika je v zvezi s tem poudarila, da je tak pravni institut vključen v določbe grškega civilnega zakonika.

70 Tožena stranka je v zvezi z vsebinsko podlago zatrjevanega pobota Sodišču v odgovoru na njegova vprašanja predložila kopijo arbitražne odločbe z dne 6. decembra 2006, s katero je bilo državi naloženo, naj družbi Olympic Airways plača več odškodnin.

71 Iz te odločbe je razvidno, da je arbitražno sodišče med drugim ugotovilo, da je družba Olympic Airways utrpela finančno škodo zaradi prezgodnje selitve z letališča Elliniko, nujne selitve na novo letališče Spata, gradnje naprav na tem letališču, dodatnih in posebnih stroškov delovanja navedenega letališča in zamrznitve sredstev.

72 Zato je treba brez poseganja v uporabo pravil Skupnosti o državnih pomočeh za potrebe tega postopka ugotoviti, da je Helenska republika dokazala obstoj izterljive terjatve družbe Olympic Airways v znesku 601.289.003 EUR, ki je znatno večji od skupnega zneska zadevnih pomoči.

73 V teh okoliščinah in glede na obveznost vračila, določeno v sporni odločbi in v zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005, je treba preučiti, ali je bil zatrjevani pobot opravljen tako, da je bila izpolnjena zgoraj navedena obveznost.

d) Dokazno breme

74 Za uvod je treba opozoriti, da mora v skladu s sodno prakso Komisija med postopkom, ki poteka na podlagi člena 228 ES, Sodišču poslati podatke, ki so potrebni za določitev obsega izvršitve sodbe, s katero je bila ugotovljena neizpolnitev obveznosti (glej sodbo z dne 4. julija 2000 v zadevi Komisija proti Grčiji, C-387/97, Recueil, str. I-5047, točka 73).

75 Ker je Komisija v zgoraj navedenem postopku predložila dovolj dokazov, s katerimi je izkazano nadaljevanje očitane neizpolnitve obveznosti, mora zadevna država članica bistveno in podrobno izpodbiti to trditev ter predložiti dokaze o prenehanju kršitve (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 56).

76 V zvezi s trditvami Komisije v obravnavani zadevi je treba poudariti, da je ta ne samo med pisnim postopkom, temveč tudi med obravnavo zavrnila izbrani institut pobota. Komisija je med drugim ponovila, da ukrepi, o katerih jo je obvestila tožena stranka, niso zadostovali za dokaz o izvršitvi sporne odločbe in zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja.

77 Komisija je med obravnavo na podlagi vprašanja, ki ga je postavilo Sodišče, predvsem pojasnila, da je tudi ob predpostavki, da bi se pobot kot pravni institut načeloma lahko sprejel, treba zavrniti način, na katerega je bil zatrjevani pobot v obravnavani zadevi opravljen.

78 Tudi če je arbitražno sodišče zneske odškodnine pravilno dodelilo družbi Olympic Airways, bi morala ta razpolagati s pobotnimi izjavami, ki dokazujejo, da je bil pobot dejansko opravljen. V zvezi s tem naj bi bila izjava, da so bili zneski zadevnih pomoči pobotani, nezadostna.

79 V zvezi z vrednostjo dokazov glede izvrševanja odločbe, s katero se zahteva izterjava nezakonito dodeljenih pomoči, je treba opozoriti, da je Sodišče razsodilo, da mora država članica, če izterja vračilo navedenih pomoči v drugačni obliki, in ne s plačilom v denarju, Komisiji predložiti vse informacije, ki tej omogočijo, da preveri, ali je z izbrano obliko navedena odločba ustrezno izvršena (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Nemčiji z dne 12. decembra 2002, točka 40).

80 Poleg tega je Sodišče v točki 43 navedene sodbe pojasnilo, da čeprav lahko država članica izterja nezakonite pomoči drugače kot s plačilom v denarju, mora zagotoviti, da so ukrepi, ki jih je izbrala, dovolj pregledni, da bi se lahko Komisija lahko prepričala, da so ob popolnem spoštovanju prava Skupnosti ustrezni za odpravo izkrivljanja konkurence, ki so jo povzročile navedene pomoči.

81 Sodišče je v točkah 57 in 58 navedene sodbe dodalo, da morajo imeti taki ukrepi enak učinek kot vračilo v obliki prenosa sredstev in da mora biti vsak ukrep, ki je sprejet za izpolnitev obveznosti vračila nezakonite pomoči, ustrezen za ponovno vzpostavitev pogojev konkurence, ki jih je izkrivila dodelitev nezakonite pomoči, in ga lahko kot takega opredelita Komisija in druge zainteresirane stranke.

82 Sodišče mora glede na te ugotovitve preveriti, ali je Helenska republika s predloženimi dokumenti dokazala, da je v zvezi s tremi kategorijami pomoči, ki so še vedno predmet tožbe, izvršila sporno odločbo in zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005.

e) Znesek pomoči v obliki kapitalskega vložka

83 Helenska republika je morala v skladu s členom 3(1) sporne odločbe, v povezavi s členom 1 te odločbe, od družbe Olympic Airways izterjati 41 milijonov EUR zaradi navedenega vložka.

84 Ker je Helenska republika zatrjevala, da je bil ta znesek vrnjen s pobotom, je treba preveriti, ali se predloženi dokumenti lahko obravnavajo kot dokaz o izpolnitvi te obveznosti v skladu z načeli, navedenimi v točkah od 79 do 81 te sodbe.

85 Tožena stranka je v zvezi s tem med drugim predložila dopis z dne 31. oktobra 2008, ki ga je na družbo Olympic Airways naslovilo ministrstvo za gospodarstvo in finance.

86 Iz besedila tega dopisa je razvidno, da „je bil dolg 41.085.840 EUR, ki je bil ugotovljen v skladu z zakonom o vračilu javnih prihodkov in ki izhaja iz obveznosti vračila povečanja kapitala, plačanega družbi 9. oktobra 1998, v celoti plačan (v glavnici in obrestih) 31. avgusta 2007 z učinkom pobotanja št. 2922, s katerim je bil opravljen pobot z zneskom, ki bi ga davčni organ sicer moral plačati družbi Olympic Airways zaradi dolga države, navedenega v plačilnem nalogu št. 2516/31. avgust 2007“, ki ga je Helenska republika za znesek 601.289.003 EUR na podlagi arbitražne odločbe z dne 6. decembra 2006 izdala v korist družbe Olympic Airways.

87 Helenska republika je poleg tega v zvezi s terjatvijo, ki jo je imela družba Olympic Airways nasproti njej in ki je izhajala iz navedene arbitražne odločbe, potrdila, da so bili državni organi zakonsko dolžni pobotati dolgove družbe z zneski, ki bi tej morali biti plačani.

88 Po mnenju Sodišča je tožena stranka s tem dokumentom dokazala vračilo zneska pomoči v obliki kapitalskega vložka.

f) Znesek pomoči v zvezi s dajatvijo „spatosimo“

89 Helenska republika je morala v skladu s členom 3(1) sporne odločbe od družbe Olympic Airways med drugim izterjati pomoč v obliki dopuščanja tej družbi stalnega neplačevanja dajatve za posodobitev in razvoj letališč, imenovane „spatosimo“, v skupnem znesku 60.999.156 EUR (točka 208 te odločbe).

90 Ker tožena stranka trdi, da je bil del tega zneska, in sicer 22.806.158 EUR, vrnjen pred sprejetjem sporne odločbe, je treba ugotoviti, da Helenska republika nikakor – tudi če je

bilo to vračilo opravljeno pred razglasitvijo zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005 – ni predložila dokumentov, ki bi lahko to trditev potrjevali.

91 V zvezi z dopisom direkcije za civilno letalstvo z dne 2. oktobra 2007, ki je priloga B.15 k odgovoru na tožbo Helenske republike, v katerem so navedena plačila družbe Olympic Airways v skupnem znesku 22.806.158 EUR iz naslova plačila dajatve „spatosimo“, je treba namreč ugotoviti, da se dopis nanaša na plačili družbe Olympic Airways, opravljeni 24. septembra 1999 v višini 3.445.793 EUR in 29. junija 2001 v višini 19.360.365 EUR.

92 Ne glede na dejstvo, da so bila tako zatrjevana plačila opravljena še pred vložitvijo tožbe v zadevi, v kateri je bila razglašena zgoraj navedena sodba Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005, v kateri je Sodišče ugotovilo, da sporna odločba ni bila izvršena, pa je treba ugotoviti, da je v zgoraj navedenem dopisu z dne 2. oktobra zgolj potrjeno, da je družba Olympic Airways dejansko plačala navedene zneske, tako da ta dopis ne more biti dokaz o vračilu pomoči.

93 Nazadnje, tudi dokazila o plačilu zneskov, navedenih v dopisu z dne 26. junija 2003, ki ga je ministrstvo za promet in komunikacije naslovilo na Komisijo in je del priloge B.19 k odgovoru na tožbo, ne morejo biti zadosten dokaz. V zvezi s potrdili o plačilu, ki jih je izdala družba Olympic Airways in so priložena k temu dopisu, je treba ugotoviti, kot je navedla Komisija, da na nobenem od teh dokumentov v ustreznem polju ni žiga banke, ki naj bi prejela plačilo. Poleg tega so predloženi dokumenti datirani z junijem 2001 in nobeden ne nosi datuma 24. september 1999, na katerega naj bi bilo glede na zgoraj navedeni dopis z dne 2. oktobra 2007 plačano 22.806.158 EUR skupnega zneska.

94 Treba je ugotoviti, da tožena država ni dokazala vračila 22.806.158 EUR iz naslova pomoči v zvezi z dajatvijo „spatosimo“.

95 Helenska republika je v zvezi s preostalim zneskom navedene dajatve (38.192.997 EUR) Sodišču predložila med drugim zgoraj navedeni dopis ministrstva za gospodarstvo in finance z dne 31. oktobra 2008, ki je naslovljen na družbo Olympic Airways.

96 Iz besedila navedenega dopisa je razvidno, da so bili dolgovi družbe Olympic Airways iz dajatve „spatosimo“, ki se nanašajo na obdobje iz sporne odločbe, „v celoti plačani 31. avgusta 2007 z učinki pobotanj št. 2927, 2928, 2929, 2930, 2931, 2932, 2933 in 2940, s katerimi je bil opravljen pobot z zneskom, ki bi ga davčni organ sicer moral plačati družbi Olympic Airways zaradi dolga države nasproti njej, navedenega v plačilnem nalogu št. 2516/31. avgust 2007“.

97 Sodišče meni, da je tožena stranka s tem dokumentom dokazala vračilo preostalega zneska dajatve „spatosimo“.

98 Iz navedenega je razvidno, da Helenska republika ni pravno zadostno dokazala, da je družba Olympic Airways vrnila znesek pomoči v višini 22.806.158 EUR v zvezi z dajatvijo „spatosimo“.

g) Znesek pomoči v zvezi z letališkimi najemninami

99 Helenska republika je morala v skladu s členom 3(1) sporne odločbe od družbe Olympic Airways izterjati pomoč v obliki neplačevanja letaliških najemnin v znesku 2,46 milijona EUR (točka 206 te odločbe).

100 V zvezi z načinom izterjave te pomoči je Helenska republika v odgovoru na tožbo, prvič, navedla, da je izterjala 1.818.027 EUR, in, drugič, napotila med drugim na podatke, ki jih je predložila kot odgovor na obrazloženo mnenje, po katerih so bili štirje računi v skupnem znesku 1.087.141 EUR, ki jih je izdala direkcija za civilno letalstvo, večkrat predmet prilagoditev in pobotanj.

101 V zvezi s tem je treba ugotoviti, kot je navedel generalni pravobranilec v točkah od 54 do 56 sklepnih predlogov, da dokumenti, ki jih je predložila Helenska republika – in sicer računi direkcije za civilno letalstvo, dokumenti o poravnavi in novi računi o zamenjavi ter izjave v zvezi s pobotom med vzajemnimi dolgovi in terjatvami družbe Olympic Airways ter direkcije za civilno letalstvo – ne izkazujejo zahtevano natančno načinov vračila dolgovanih letaliških najemnin, saj je v razpredelnicah, ki so bile priložene v zvezi s tem, poleg tega veliko nedoslednosti glede zneskov različnih računov in zadevnih obdobij.

102 Teh dokumentov se torej ne more šteti za ustrezen dokaz o zatrjevani izterjavi.

103 Treba je preučiti še izvrševanje sporne odločbe v zvezi s plačilom dveh drugih računov direkcije za civilno letalstvo.

104 Prvič, v zvezi z zneskom 176.082 EUR z računa št. 3307/98 direkcije za civilno letalstvo je iz besedila zgoraj navedenega dopisa ministrstva za gospodarstvo in finance z dne 31. oktobra 2008, ki je naslovljen na družbo Olympic Airways, razvidno, da je bil navedeni znesek „v celoti plačan 31. avgusta 2007 z učinkom pobotanja št. 2922 (v skupnem znesku 352.808 EUR v glavnici in obrestih), s katerim je bil opravljen pobot z zneskom, ki bi ga davčni organ sicer moral plačati družbi Olympic Airways zaradi dolga države nasproti tej družbi, navedenega v plačilnem nalogu št. 2516/31. avgust 2007“.

105 Sodišče meni, da je tožena stranka s tem dokumentom dokazala vračilo zneska zgoraj navedene pomoči v zvezi z letališkimi najemninami.

106 Drugič, v zvezi z vračilom zneska 478.606 EUR, ki ustreza računu št. 4175/99 direkcije za civilno letalstvo, je treba ugotoviti, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 58 sklepnih predlogov, da so dokumenti, ki jih je tožena stranka predložila v odgovoru na tožbo – in sicer ministrski odlok z dne 2. oktobra 2007 v zvezi s pobotanjem, dopis direkcije za civilno letalstvo z dne 17. oktobra 2007, naslovljen na družbo Olympic Airways, ki v prilogi vsebuje podroben seznam pobotanih zneskov, in dopis navedene direkcije z dne 19. oktobra 2007, naslovljen na družbo Olympic Airways, glede pobota na podlagi navedenega odloka v zvezi z računom št. 4175/99, skupaj s pripadajočimi obrestmi – zadostni dokazi o vračilu navedenega zneska iz naslova letaliških najemnin.

107 Zato je bila glede plačil zgoraj navedenih dveh računov direkcije za civilno letalstvo v skupnem znesku 654.688 EUR sporna odločba izvršena.

108 Iz zgoraj navedenih dokazov je mogoče ugotoviti, da Helenska republika ni pravno zadostno dokazala, da je družba Olympic Airways vrnila skupen znesek pomoči v zvezi z letališkimi najemninami.

h) Ugotovitev

109 Iz vsega navedenega je razvidno, da Helenska republika ni pravno zadostno dokazala, da je družba Olympic Airways vrnila del dajatve „spatosimo“ (glej točko 94 zgoraj) in del letaliških najemnin (glej točko 102 zgoraj).

110 V teh okoliščinah Sodišče meni, da je naložitev plačila denarne kazni Helenski republiki ustrezen finančni način, da se jo spodbudi k sprejetju potrebnih ukrepov za odpravo ugotovljenega neizpolnjevanja obveznosti in se zagotovi popolna izvršitev sporne odločbe in zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005.

B – *Znesek denarne kazni*

1. Uvodne ugotovitve

111 Treba je opozoriti, da je Sodišče tisto, ki mora ob upoštevanju okoliščin obravnavane zadeve v vsakem primeru posebej presoditi, kolikšna naj bo denarna sankcija (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 86, in sodbo z dne 14. marca 2006 v zadevi Komisija proti Franciji, C-177/04, ZOdl., str. I-2461, točka 58).

112 Predlogi Komisije tako Sodišča ne zavezujejo in so zgolj koristen napotek. Prav tako smernice, ki jih vsebujejo obvestila Komisije, za Sodišče niso zavezujoče, temveč prispevajo k zagotovitvi preglednosti, predvidljivosti in pravne varnosti v zvezi z ravnanjem te institucije (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Portugalski z dne 10. januarja 2008, točka 34).

113 V zvezi z naložitvijo denarne kazni je Sodišče odločilo, da mora biti navedena kazen določena glede na stopnjo potrebne prepričljivosti, da država članica kršiteljica izvrši sodbo glede neizpolnitve obveznosti in spremeni svoje ravnanje ter odpravi očitano kršitev (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 91).

114 Sodišče pri izvrševanju pooblastila za odločanje po prostem preudarku na tem področju določi tako denarno kazen, da je ta po eni strani prilagojena okoliščinam in po drugi strani sorazmerna z ugotovljeno kršitvijo in z zmožnostjo plačila zadevne države članice (glej sodbo z dne 25. novembra 2003 v zadevi Komisija proti Španiji, C-278/01, Recueil, str. I-14141, točka 41; ter zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 103, in Komisija proti Franciji z dne 14. marca 2006, točka 61).

115 Tako so temeljna merila pri presoji Sodišča, ki jih je treba upoštevati za zagotovitev prisilne narave denarne kazni z namenom enotne in učinkovite uporabe prava Skupnosti, načeloma trajanje kršitve, stopnja njene resnosti in zmožnost plačila zadevne države članice. Za uporabo teh meril mora Sodišče upoštevati zlasti posledice neizvršitve za zasebne in javne interese ter obstoječo nujnost, da zadevna država članica izpolni svoje obveznosti (glej zgoraj navedene sodbe Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 104; Komisija proti Franciji z dne 14. marca 2006, točka 62, ter Komisija proti Portugalski, točka 39).

2. Trajanje kršitve

116 Sodišče mora ugotoviti trajanje kršitve. To se mora presoditi ob upoštevanju trenutka, v katerem Sodišče obravnava dejansko stanje, in ne trenutka, ko se je Komisija obrnila nanj (glej zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Franciji z dne 14. marca 2006, točka 71, in Komisija proti Portugalski, točka 45).

117 V teh okoliščinah je treba – ker Helenski republiki ni uspelo dokazati, da je neizpolnjevanje njene obveznosti popolne izvršitve zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005 dejansko končano – ugotoviti, da navedeno neizpolnjevanje obveznosti traja dlje kot štiri leta, kar je znatno časovno obdobje.

3. Resnost kršitve

118 V zvezi s tem je treba poudariti, kot je to storil generalni pravobranilec v točki 72 sklepnih predlogov, osrednji pomen določb Pogodbe ES s področja državnih pomoči.

119 Pravila, ki so predmet sporne odločbe in zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005, namreč izražajo eno poglavitnih nalog Evropske skupnosti na podlagi člena 2 ES, in sicer vzpostavitev skupnega trga ter spodbujanje visoke stopnje konkurenčnosti in konvergence ekonomskih učinkov. Ta naloga je prav tako določena v členu 3(1)(g) ES, na podlagi katerega dejavnosti Skupnosti vključujejo sistem, ki zagotavlja, da na notranjem trgu ni izkrivljanja konkurence.

120 Pomen kršenih določb Skupnosti v obravnavani zadevi se odraža zlasti z dejstvom, da se z vračilom nezakonito izplačane državne pomoči odpravlja izkrivljanje konkurence, ki je bilo povzročeno s konkurenčno ugodnostjo, dodeljeno s pomočjo, in da s tem vračilom prejemnik izgubi ugodnost, ki je je bil glede na konkurente deležen na trgu (glej v tem smislu sodbi z dne 4. aprila 1995 v zadevi Komisija proti Italiji, C-350/93, Recueil, str. I-699, točka 22, in z dne 29. aprila 2004 v zadevi Nemčija proti Komisiji, C-277/00, Recueil, str. I-3925, točka 75).

121 Treba je dodati, da je nadzor državnih pomoči, dodeljenih operaterjem zračnega prometa, zelo pomemben, saj je zadevni trg že po naravi čezmejen.

122 V zvezi z ugotovljeno neizpolnitvijo obveznosti v obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da so zneski pomoči, glede katerih tožena stranka ni dokazala vračila, le sorazmerno

majhen del skupnega zneska, ki je predmet sporne odločbe in zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005.

4. Plačilna zmožnost tožene države

123 V zvezi s predlogom Komisije, da se osnovni znesek pomnoži s posebnim koeficientom, ki se uporabi za Helensko republiko, je Sodišče že večkrat odločilo, da je ta metoda izračuna primeren način odražanja plačilne zmožnosti zadevne države članice, ob ohranitvi razumnih razlik med različnimi državami članicami (glej zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 4. julija 2000, točka 88, Komisija proti Španiji, točka 59; Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 109, in Komisija proti Franciji z dne 14. marca 2006, točka 75).

5. Ugotovitev

124 Glede na zgoraj navedeno Sodišče ugotavlja, da je naložitev denarne kazni 16.000 EUR ustrezna.

6. Datum začetka veljave in periodičnost denarne kazni

125 Ob upoštevanju zgoraj navedenih ugotovitev v zvezi z neobstojem dokazov glede vračila dveh vrst pomoči, in sicer dela dajatve „spatosimo“ in dela letaliških najemnin

(glej točki 94 in 102 te sodbe), Sodišče meni, da je ustrezno, da se začetek veljave denarne kazni preloži za en mesec od razglasitve te sodbe, da bi se omogočilo toženi državi, da dokaže, da je prenehala neizpolnjevanje obveznosti.

126 V zvezi s periodičnostjo denarne kazni je treba toženi stranki naložiti denarno kazen na dnevni osnovi.

127 Ob upoštevanju vsega navedenega je treba Helenski republiki naložiti, da Komisiji na račun „viri lastnih sredstev Evropskih skupnosti“ plača denarno kazen 16.000 EUR za vsak dan zamude pri izvedbi ukrepov, potrebnih za izvršitev zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005, od izteka enega meseca po razglasitvi te sodbe do dneva, ko bo v celoti izvršena navedena sodba z dne 12. maja 2005.

C – *Kumulativna naložitev denarne kazni in pavšalnega zneska*

1. Trditve strank

128 Komisija trdi, da mora Sodišče v obravnavani zadevi naložiti tako denarno kazen kot pavšalni znesek. Meni, da je naložitev pavšalnega zneska bistvena, saj vsaka daljša zamuda pri izvršitvi sodbe Sodišča ogroža spoštovanje načel zakonitosti in pravne varnosti, zlasti na področju državnih pomoči. Na tem področju bi morala biti izvršitev odločbe Komisije in *a fortiori* sodbe Sodišča, s katero je ugotovljena neizvršitev take odločbe v obliki vračila nezakonito dodeljenih finančnih pomoči, takojšnja in učinkovita.

129 Komisija v zvezi z razglasitvijo delne ničnosti sporne odločbe s strani Sodišča prve stopnje navaja, da ta okoliščina ne more vplivati na določitev višine pavšalnega zneska.

130 Komisija poudarja, da predlagani znesek ni pretiran. Od zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005 sta namreč pretekli najmanj dve leti, ne da bi bile zadevne pomoči dejansko vrnjene. Tudi če bi Sodišče ugotovilo, da so bili zadevni zneski vrnjeni med avgustom in oktobrom 2007, se vračilo pomoči, ki je opravljeno skoraj pet let po prvi odločbi in več kot dve leti po sodbi Sodišča, nikakor ne more šteti za spoštovanje obveznosti zadevne države.

131 Komisija pojasnjuje, da se za ugotovitev resnosti kršitve ni oprla na različne kategorije pomoči ali na zneske, ki jih je treba izterjati, temveč na njihove negativne učinke za gospodarske subjekte in upoštevaje pomen določb Pogodbe, ki se nanašajo na državne pomoči. Dejstvo, da po več kot petih letih od sprejetja sporne odločbe ukrepi Helenske republike še vedno niso pripeljali do izterjave zneskov pomoči, določenih v tej odločbi, naj bi pomenilo resno kršitev prava Skupnosti.

132 V vsakem primeru pa Komisija meni, da tudi če Sodišče ugotovi, da so bili zneski pomoči vrnjeni, je treba uporabiti pavšalni znesek do dneva popolnega vračila navedenih zneskov.

133 V zvezi z višino pavšalnega zneska, ki ga je treba naložiti, Komisija meni, da je izračun dnevnega zneska na 200 EUR ustrezen resnosti kršitve in da se z njim upošteva potreba, da se s tem zneskom povzroči odvračilni učinek. Če se navedeni znesek pomnoži s faktorjem 12, ki se nanaša na resnost kršitve, in s koeficientom 4,38, s katerim se upošteva plačilna zmožnost navedene države, bi bil dobljeni znesek 10.512 EUR.

134 Helenska republika meni, da kumulativna uporaba kazni iz člena 228 ES nikakor ni sorazmerna, zlasti ne glede na dejstvo, da imata zadevni kazni isti cilj, in sicer prek finančnega pritiska doseči izpolnitev obveznosti zadevne države članice in učinkovito uporabo prava Skupnosti, da bi se odpravila zadevna kršitev. Zato naj bi bilo treba izbrati ukrepe ločeno, in ne kumulativno, in sicer glede na to, katera od teh kazni je primernejša.

135 Helenska republika tudi trdi, da je treba za izhodišče za izračun kazni iz člena 228 ES šteti datum izteka roka, določenega v obrazloženem mnenju, in ne datuma sodbe Sodišča, s katero je bila ugotovljena kršitev.

136 Helenska republika poudarja, da je bila zgoraj navedena sodba Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005 izvršena v razumnem obdobju, in sicer dve leti po njenem izreku in eno leto po izteku roka, določenega v obrazloženem mnenju. Upoštevati naj bi bilo treba tudi tehnične težave v zvezi s to zadevo in nesodelovanje Komisije pri izvrševanju sporne odločbe.

137 Helenska republika trdi, da je ugotovitev resnosti kršitve neposredno povezana z zneskom pomoči, ki ga je treba izterjati, saj so posledice kršitve zakonodaje Skupnosti glede javnih in zasebnih interesov odvisne od zneska teh pomoči. Očitno naj bi bilo, da čim nižji je znesek pomoči, tem bolj so učinki na izkrivljanje svobodne konkurence v sektorju zračnega prometa omejeni. Ker je Sodišče prve stopnje razsodilo, da je bilo plačilo nekaterih zneskov iz sporne odločbe v skladu s pravom Skupnosti, bi torej morala biti resnost kršitve manjša.

138 Helenska republika dodaja, da na notranji trg na zadevnem področju družba Olympic Airlines ne more vplivati, ker ni nasledila družbe Olympic Airways. Zadnjenavedena

družba, ki naj od leta 2003 ne bi več opravljala dejavnosti letenja, naj bi izpolnjevala le naloge v sektorju storitev na tleh, tako da naj v sektorju zračnega prevoza ne bi bilo izkrivljanja konkurence.

139 Nazadnje, če bi Sodišče ugotovilo, da je treba naložiti pavšalni znesek, Helenska republika meni, da znesek, ki ga je predlagala Komisija, ni sorazmeren in da ga je treba ustrezno zmanjšati.

2. Presoja Sodišča

a) Kumulativnost dveh kazni

140 Za uvod je treba opozoriti, da je cilj postopka iz člena 228(2) ES spodbuditi državo članico kršiteljico k izvršitvi sodbe glede neizpolnitve obveznosti in s tem zagotoviti učinkovito uporabo prava Skupnosti ter da oba ukrepa, predvidena s to določbo, torej pavšalni znesek in denarna kazen, sledita temu cilju (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 80).

141 Zato je Sodišče v točkah 81 in 82 navedene sodbe razsodilo, da je uporaba enega ali drugega ukrepa odvisna od zmožnosti vsakega, da doseže postavljeni cilj glede na okoliščine primera in da v teh okoliščinah ni izključen poseg po obeh določenih vrstah sankcij.

142 Zato je Sodišče pristojno, da v vsaki zadevi glede na okoliščine primera, o katerem odloča, in glede na stopnjo prepričevanja in odvračanja, ki se mu zdi potrebna, določi

primerne denarne sankcije, da se zagotovi kar najhitrejša izvršitev sodbe, s katero je bila predhodno ugotovljena neizpolnitev obveznosti, ter da se preprečijo ponovne podobne kršitve prava Skupnosti (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 97, in sodbo z dne 9. decembra 2008 v zadevi Komisija proti Franciji, C-121/07, ZOdl., str. I-9159, točka 59).

143 Zato je Sodišče pri izvrševanju pooblastila za odločanje po prostem preudarku, ki mu je podeljeno na zadevnem področju, pristojno za kumulativno naložitev denarne kazni in pavšalnega zneska.

b) Pomen naložitve pavšalnega zneska

144 Treba je spomniti, da mora naložitev plačila pavšalnega zneska v vsakem posameznem primeru temeljiti na upoštevanju vseh bistvenih elementov, ki se nanašajo na značilnosti ugotovljene neizpolnitve in na ravnanje države članice, na katero se nanaša postopek, ki se je začel na podlagi člena 228 ES (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Franciji z dne 9. decembra 2008, točka 62). Navedena določba v zvezi s tem podeljuje Sodišču široko diskrecijsko pravico, da ugotovi, ali je tako sankcijo treba naložiti ali ne (glej točko 63 navedene sodbe).

145 Sodišče v zvezi z obravnavano zadevo meni, da je celota pravnih elementov in dejstev v zvezi z ugotovljeno neizpolnitvijo obveznosti znak, da je za učinkovito preventivo poznejših podobnih kršitev prava Skupnosti treba sprejeti odvračilni ukrep, kakršen je naložitev plačila pavšalnega zneska (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Franciji z dne 9. decembra 2008, točka 69).

c) Višina pavšalnega zneska

146 Če Sodišče odloči, da bo naložilo pavšalni znesek, ga mora, pri izvajanju diskrecijske pravice, določiti tako, da je po eni strani prilagojen okoliščinam in po drugi strani sorazmeren z ugotovljeno neizpolnitvijo obveznosti ter plačilno sposobnostjo zadevne države članice (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Španiji, točka 41).

147 Med odločilne dejavnike v zvezi s tem spadajo trajanje neizpolnitve obveznosti od sodbe, s katero je bila ta ugotovljena, in zadevni javni ter zasebni interesi (glej zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Franciji z dne 12. julija 2005, točka 114, in Komisija proti Franciji z dne 9. decembra 2008, točka 64).

148 Upoštevati je treba dejavnike, ki izhajajo zlasti iz ugotovitev, navedenih v točkah od 117 do 122 te sodbe, ki se nanašajo na trajanje in resnost kršitve.

149 Na podlagi teh dejavnikov Sodišče meni, da je bila s tem, da je bil pavšalni znesek, ki ga bo morala plačati Helenska republika, določen na dva milijona EUR, opravljena pravilna presoja okoliščin primera.

150 Zato je treba Helenski republiki naložiti, da Komisiji na račun „viri lastnih sredstev Evropskih skupnosti“ plača pavšalni znesek dva milijona EUR.

VII – Stroški

151 V skladu s členom 69(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Komisija je predlagala, naj se Helenski republiki naloži plačilo stroškov, in ker ta ni izpolnila obveznosti, se ji naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. **Helenska republika s tem, da ob izteku roka, določenega v obrazloženem mnenju, v skladu s členom 3 Odločbe Komisije 2003/372/ES z dne 11. decembra 2002 o pomoči, ki jo je Grčija dodelila družbi Olympic Airways, ni sprejela ukrepov v zvezi z izvršitvijo sodbe z dne 12. maja 2005 v zadevi Komisija proti Grčiji (C-415/03) glede izterjave pomoči, ki so bile razglašene za nezakonite oziroma nezdružljive s skupnim trgom, ni izpolnila obveznosti iz te odločbe in člena 228(1) ES.**

2. **Helenski republiki se naloži, da Komisiji na račun „viri lastnih sredstev Evropskih skupnosti“ plača denarno kazen 16.000 EUR za vsak dan zamude pri izvedbi ukrepov, potrebnih za izvršitev zgoraj navedene sodbe Komisija proti Grčiji z dne 12. maja 2005, od izteka enega meseca po razglasitvi te sodbe do dneva, ko bo v celoti izvršena navedena sodba z dne 12. maja 2005.**

3. **Helenski republiki se naloži, da Komisiji na račun „viri lastnih sredstev Evropskih skupnosti“ plača pavšalni znesek dva milijona EUR.**

4. **Helenski republiki se naloži plačilo stroškov.**

Podpisi